

УДК 371.214.46:[004:008]:371.134:8:378.4 СумДПУ

*Марина Ячменик,
м. Суми*

ІНТЕГРОВАНІЙ СПЕЦКУРС ІЗ МЕДІАКУЛЬТУРИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ- СЛОВЕСНИКА: ДОСВІД СУМСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглянуто особливості викладання інтегрованого спецкурсу «Медіакультура вчителя-словесника» в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Увагу акцентовано на меті і завданнях курсу в системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника, окремих аспектах формування теоретичної бази знань із основ медіакомпетентності, практичних умінь використання медіаінформації. Опанування спецкурсу сприяє опануванню технології

роботи з медіатекстом, виховує мовний смак, критичне мислення, формує практичні уміння використовувати медіапродукти для вирішення дослідницьких задач; готувати медійні тексти різних жанрів.

Ключові слова: *медіаосвіта, засоби медіаосвіти, медіакультура вчителя-словесника, професійна підготовка, інтегрований спецкурс, вища школа.*

Постановка проблеми. Якість змісту вищої педагогічної освіти значною мірою залежить від здатності й умінь особистості майбутнього вчителя-словесника не тільки отримувати велику кількість інформаційного матеріалу, а й критично сприймати, оцінювати, аналізувати, тлумачити явища, інтегруючи знання з найрізноманітніших сфер, створювати власні інноваційні продукти [7]. Особливої актуальності набуває розвиток умінь опрацювати теоретичний матеріал, який представлено на різних носіях, у різних системах кодування (аналітичній, вербальній, графічній, об'єктній, схематичній, текстовій), осмислено здобувати теоретичну інформацію (символьну, текстову, числову, графічну) за допомогою навчальних традиційних (друкованих підручників, додаткової літератури) та віртуальних (електронних посібників, мережі Інтернет) інформаційних фондів, джерел позанавчальної інформації у вигляді засобів медіаосвіти на друкованій основі (книги, газети, журнали), електронних засобів передачі інформації (радіо, ефірне, кабельне, супутникове телебачення, відео, комп'ютерні мережі, комп'ютерні ігри та ін.) [1]. Оволодіння майбутнім учителем основами нових інформаційних технологій, засобами медіа і методикою їх використання дає можливість більш якісно працювати з постійно оновлюваною інформацією, сприяє вираженій мотивації до конструювання нових моделей уроку, виховного заходу, навчально-методичного забезпечення.

Дедалі більшу увагу проблемі впровадження засобів медіа приділяють вищі педагогічні навчальні заклади України. Про потреби медіаосвіченого вчителя йдеться в Паризькій програмі-рекомендаціях із медіаосвіти ЮНЕСКО (2007), у резолюції Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації (2008), у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні (2010). На цілеспрямованій підготовці особистості до вмiлого і

безпечного користування медіазасобами з дотриманням морально-етичних норм, культурі сприймання і творчого відтворення інформації соціальними групами наголошується в «Концепції впровадження медіа-освіти в Україні», законах України «Про освіту», «Про вищу освіту». За сприяння Міністерства освіти і науки в Україні впроваджується програма з медіаосвіти для вчителів, які в інститутах післядипломної педагогічної освіти опановують методику презентації навчальної інформації, набувають уміння використовувати в навчально-виховному процесі мультимедіа-технології та медіазасоби [3].

Однак означена проблема достатньою мірою ще не усвідомлена. Значна частина педагогів використовує медіа як засіб наочності, перевірки знань, методичного обладнання, не маючи достатніх уявлень про існування інших функцій і можливостей у соціальних, моральних, психологічних, художніх, інтелектуальних аспектах (формування уваги, пам'яті, естетичного смаку, пізнавальної активності тощо). У цьому полягає одне із завдань упровадження медіаосвіти в Україні: дати змогу зрозуміти вчителю, що інформація, представлена у засобах медіаосвіти, не є спеціально створеною для навчальних цілей, проте [1] вона покликана виховувати медіакультуру, здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інформаційному середовищі [3], враховувати морально-етичні норми (web-етикет) мережевих комунікацій під час спілкування та створення творчих продуктів. На низькому рівні залишається професійна і психологічна готовність викладачів до використання засобів медіа, що гальмує процес формування медіаосвітньої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

За таких умов виникає потреба у спецкурсах, які виконують функцію інтеграційної ланки між філологічним, психолого-педагогічним, методичним блоками професійної підготовки і мета яких – формування медіаграмотності, розвиток медіаторчості та медіаімунітету майбутніх учителів.

Аналіз досліджень і публікацій. Учені західноєвропейських країн (В. Белсон, Дж. Гилмельвейт, Д. Дорфлі, Г. Крюгман), разом із американськими дослідниками (М. Маклюен, А. Моль, Л. Поршер, М. Тарді та ін.) всебічно розглянули пробле-

му засобів масового інформування, наголошуючи на необхідності спеціального навчання мов мас-медіа. Проблеми професійної підготовки вчителів-словесників стали предметом наукових досліджень М. Лещенко, М. Пентилюк, О. Семенов, Т. Симоненко та ін.; проблеми методології і теорії інформатизації та комп'ютеризації освіти науково обгрунтовані В. Биковим, Б. Гершунським, Н. Морзе, О. Полат, О. Тихомировим; проблеми медіалогії та медіа-освіти досліджували О. Баранов, І. Дичківська, В. Іванов, І. Левшин, Г. Онкович, Б. Потятинник, В. Робак, А. Спічкін, О. Федоров; сучасні проблеми інформаційної етики знайшли відображення у працях І. Андрєєвої, С. Антонової, М. Вохришевої, А. Гречихина, Т. Єременко, Н. Зінов'євої, В. Леончикова, В. Поліщука, Т. Полякової та ін.

Мета статті. Враховуючи означені дослідження, у межах статті розглянемо особливості інтегрованого курсу «Медіакультура вчителя-словесника», його мету, завдання в системі професійної підготовки майбутніх учителів. Розкриємо зміст деяких навчальних модулів на прикладі досвіду читання такого курсу в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що динамізм сьогодення актуалізує подальшу інтеграцію суспільних, гуманітарних, природничо-наукових і технічних знань, розробку інтегрованих курсів, що реалізується в умовах організації навчального процесу на засадах дидактичної інтеграції знань. Проаналізувавши низку довідникових і наукових джерел, за основу в дослідженні приймаємо таке визначення поняття «інтеграція» (від лат. *itegratio*, *integer* – відновлення, цілий) – це поєднання як процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, узгодженості всередині системи, що ґрунтується на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів [8, с. 106]. Важливі умови інтеграції – зменшення кількості навчальних годин на вивчення курсу, створення умов для співтворчості студента і викладача в реалізації тактики індивідуального пізнання; стимулювання колективних форм навчання, розвиток цілісного уявлення про об'єкт, який вивчається. Одним із головних підходів до вдосконалення змісту освіти на інтеграційній

основі вважаємо узгоджене використання наскрізних ідей, які проходять через усі навчальні цикли підготовки майбутніх учителів-словесників.

Проведений аналіз засвідчує, що серед джерел отримання та каналів передачі інформації безумовними лідерами є мас-медіа, особливо електронні: інтернет-медіа, соціальні мережі, DVD, форуми, чати і т. д. Слушно зауважує В. Іванов: користуючись несформованою психікою і мисленням підлітків, багато авторів і редактори електронних носіїв намагаються впроваджувати у свідомість дітей далекі від моральних цінностей, проте видовищні та емоційно забарвлені інформаційні продукти. У зв'язку з цим перед вітчизняною системою освіти постало завдання формування молоді з яскраво вираженим аналітичним і критичним мисленням. Майбутні фахівці ще на шкільній лаві повинні навчитися критично оцінювати і відбирати знання та інформацію, що надходить, а також грамотно сприймати й аналізувати матеріали сучасних ЗМІ [5, с. 343].

Розглянемо інтегрований спецкурс «Медіакультура вчителя-словесника» на прикладі викладання в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Актуальність навчального курсу визначається необхідністю вивчення студентами вищої школи як ефективного засобу розвитку творчої, самостійно й критично мислячої особистості в умовах інтенсивного збільшення інформаційного потоку. Мета курсу полягає у формуванні теоретичної бази знань майбутніх учителів-словесників із основ медіаграмотності, медіапедагогіки, медіакультури й використання у професійній діяльності (під час уроків, медіа-освітніх факультативів, гуртків у загальноосвітніх навчальних закладах) і вміння здійснювати міжособистісне спілкування в сучасному медіапросторі. Курс пов'язаний із багатьма навчальними дисциплінами, такими як: «Педагогіка», «Психологія», «Культурологія», «Філософія», «Методика навчання української мови».

Серед головних завдань курсу виокремлюємо: ознайомлення зі специфікою основних термінів медіа та медіаосвіти, педагогічним потенціалом сучасних медіа, функціонування мови в медіатексті; опанування технології роботи з медіатекстом, мовностилістичного аналізу медіатексту, виховання мовного смаку;

оволодіння навичками критичного мислення та сприймання медіатекстів; вивчення способів застосування різних медіазасобів у навчально-виховному процесі; формування практичних умінь використання навчальних медіапродуктів для вирішення навчальних, виховних, дослідницьких завдань; підготовка медійних текстів різних жанрів.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*: ключові поняття курсу («медіа», «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіакультура», «медіатекст», «медіалінгвістика», «медіапедагогіка», «медіапсихологія», «медіадидактика», «медіаосвітні технології» та ін.); функції і класифікацію засобів масової інформації; позитивні та негативні наслідки застосування медіатехнологій навчання; роль медіа в навчально-виховному процесі; специфічні риси медіатексту та його основних різновидів, зокрема, PR, рекламного та журналістського медіатексту на різних носіях; функціонально-стилістичний і комунікативно-прагматичний ресурс сучасної медіакомунікації; комунікативний потенціал, структуру, семантику і прагматику медіатекстів різних видів ЗМІ (друкованих, телевізійних, рекламних, Інтернету); правила побудови і культури читання медіатексту, особливості конспектування, анутовання, реферування медіаджерел [10, с. 3].

Зокрема, пояснення такого ключового слова, як медіаосвіта (англ. mediaeducation від лат. media – засоби), пропонуємо за Г. Онкович і розглядаємо як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних і творчих здібностей [6, с. 2-4]. Поняття засобів медіаосвіти є невіддільним від поняття медіаосвіти, вміле використання яких здатне підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, усвідомлення наслідків впливу інформації на психіку, свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, осмислення власних медіапотреб, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища.

Достатньо повне визначення цьому явищу пропонує російська дослідниця І. Челишева, яка звертає увагу, що медіа –

«засоби створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, розповсюдження, сприйняття інформації і обміну її між автором і масовою аудиторією. Медіа бувають візуальні (сюди відносять друк, фотографію, комп'ютерну графіку); аудіовальні (звукові) – звукозапис; аудіовізуальні – кінематограф, телебачення, відео, Інтернет» [9, с. 7]. Відповідно використання вчителем засобів медіа (кіно-, теле-, відеофільмів, CD-ROM, DVD, телепрограм, Інтернет тощо) під час навчального процесу змінює структуру, способи, методи та методики навчання. Інновації сьогодення дають можливість використовувати нові форми передачі знань: інтерактивні тексти і гіпертексти, аудіовізуальні засоби (реальна кольорова палітра, тривимірна графіка, мультимедійні компоненти), комп'ютеризовані практикуми, інтерактивна, мультимедійна або віртуальна допомога, компакт-диски, електронні кейси тощо [2].

Курс спрямований на формування у студентів таких *умінь*: орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів масової інформації; розшифровувати та використовувати закодовану в медіаповідомленнях інформацію; застосовувати раціональні методи пошуку, відбору та використання аудіовізуальної та друкованої інформації; аналізувати медійний текст у лінгвостилістичному аспекті (аналізувати структуру, семантику, прагматику медіатекстів різних видів ЗМІ (друкованих, телевізійних, Інтернет); виділяти головне в медіатексті; аналізувати й типізувати мовленнєві (лексичні, морфологічні та синтаксичні) помилки в усному й писемному медійному тексті різних типів і жанрів; моделювати зв'язний медіатекст із урахуванням структурно-сміслових, жанрово-композиційних особливостей та принципів текстової організації, новизни та пізнавальної цінності професійно орієнтованої інформації; володіти нормами мовного, графічного оформлення медіатекстів різних жанрів; дотримуватися відповідних вимог щодо цитування з першоджерел; цитувати аргументи; редагувати медіатекст; здійснювати самоконтроль виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях; розрізняти та застосовувати методи організації професійної діяльності з використанням технології мультимедіа; само-

стіжно створювати медіапроекти і грамотно застосовувати різноманітні медіа, медіапродукти і ресурси у своїй навчальній, дослідній, професійній діяльності [10, с. 4].

Курс передбачає методикау проведення занять, в основі яких проблемні, евристичні, ігрові та інші продуктивні форми навчання. Їх мета – розвивати індивідуальність студента, самостійність його мислення, що стимулює його творчі здібності, інтерпретацію і аналіз медіатекстів, засвоєння художніх знань.

Заняття побудовані за модульним принципом. Опрацьовуючи, наприклад, модуль «Місце курсу в професійній парадигмі вчителя української мови і літератури», окреслюємо основні засади медіапедагогіки, поняття медіаграмотної особистості. На семінарських заняттях опрацьовуємо питання упровадження медіаосвіти у Великій Британії, Англії, Німеччині, Канаді, США, Франції тощо. За численними працями науковців формуємо модель учителя української мови і літератури: учителя-професіонала, що має ґрунтовну загальнокультурну, фахову, психолого-педагогічну і методичну підготовку, займає гуманістичну педагогічну позицію, володіє філологічним і психолого-педагогічним мисленням, інформаційною і дослідницькою культурою, універсально освічений творчий майстер-комунікатор.

Практичний характер мають завдання модуля «Формування медіакультури вчителя української мови та літератури через оволодіння мовою медіатексту». Для аналізу студентам пропонуються документальні медіатексти (репортаж, нарис, портрет, інтерв'ю, публіцистика, кінохроніка і т.ін.), їхня мета, завдання, функції. Науково-популярні медіатексти, навчальні, ігрові (фільми, телепередачі, відеокліпи, їхня специфіка, тематичне розмаїття і т. ін.), анімаційні (мальовані, об'ємні, аплікаційні, силуетні та ін.), їх роль, завдання, функції. На основі проаналізованих медіатекстів студенти проходять апробацію власних інформаційних матеріалів в університетській газеті «Гаудеамус». У публікаціях відображено свідому громадянську позицію студентів, їхніх досвідчених наставників, актуальність професії вчителя, формування майбутнього покоління макаренців.

Досвід показує, що процес вивчення такого курсу має ґрунтуватися на самостійній роботі студентів. Саме такий вид

роботи виробляє вміння і навички усного і писемного мовлення в соціальних мережах із дотриманням морально-етичних норм, розвиває логічне й образне мислення, уяву, інформаційні уміння. Скажімо, для закріплення теми «PR-технології як різновид медіатексту» до Дня писемності в університеті був проведений Благодійний ярмарок «Відчуй смак рідної мови». Випереджувальним завданням для студентів було поширення інформації через Інтернет із дотриманням норм web-етикету, тобто відбувалося безпосереднє спілкування з користувачами соціальних груп через створення аудіо-, відео-, візуального медіатексту.

Важливою складовою курсу є також опрацювання методики використання медіа матеріалів на уроках української мови і літератури, моделювання і проведення виховних заходів із елементами створення та використання медіатекстів (запис відеорепортажів, аудіотекстів, створення колажів, презентацій, web-сторінок, інтернет-реклам), з'ясування можливостей Інтернет-ресурсів. Результатом такого навчально-практичного засвоєння матеріалу стало проведення Всеукраїнського конкурсу до Міжнародного дня рідної мови «Рідна мова – моя честь і гідність». Конкурсантам було запропоновано створити якісний медіапродукт спрямований на захист рідної мови у жанрі за вибором: есе, поезія, колаж, авторський аудіо-, відеотекст. Особливістю конкурсу стало онлайн-голосування всіх учасників соціальної групи та толерантне коментування кожного з творів. Результати конкурсу відображено на сайті <https://vk.com/club79288271>. Учасники групи розуміли, що перебуваючи у цьому інтернет-середовищі, кожен зобов'язаний дбати не лише про себе, а й про оточуючих – про людей, із якими «спілкується», про інформаційні ресурси, із яких отримує дані чи інформацію або ж робить доступними власні.

Висновки. Результатами навчання, яке ґрунтувалося на професійно-особистісному розвитку студента, ми визначали особистісний смисл отриманих і вдосконалених професійних знань і вмінь, особистісну задоволеність студентів процесом творчої роботи на заняттях, зростанням готовності до самоосвіти. Опанування спецкурсу сприяє опануванню технології роботи з медіатекстом, виховує мовний смак, критичне мислення, формує практичні уміння використовувати медіапродукти для вирішення

дослідницьких задач; готувати медійні тексти різних жанрів. Реалії сьогодення вимагають оволодіння майбутніми учителями української мови та літератури і web-етикетом, формування толерантного спілкування із співрозмовниками в соціальних мережах. Ці питання розглянемо в наступних дослідженнях.

Список використаної літератури

1. Варецька В. Формування соціальної компетентності педагога засобами медіаосвіти / В. Варецька [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf2/Varecka.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Гуржій А. Засоби навчання : [навч. посіб.] / А. Гуржій, Ю. Жук, В. Волинський. – К. : ІЗМН, 1997. – 208 с.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Мацько Л. І. Українська мова: 10 – 11 класи : програма для профільного навчання учнів ЗНЗ. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / Л. І. Мацько, О. М. Семеног. – Суми : РВВ СОІППО, 2010. – 82 с.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; за наук. ред. В. В. Різуна. – К. : Центр Вільної Преси, 2014. – 431 с.
6. Онкович Г. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі / Г. Онкович // Дивослово. – 2007. – № 6. – С. 2-4.
7. Семеног О. Медіаосвіта майбутнього вчителя у вищій філологічній школі: досвід зарубіжжя й України / О. Семеног // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 3. – С. 30-38.
8. Социологический энциклопедический словарь : на русском, английском, немецком, французском и чешском языках / под ред. Г. В. Осипова. – М. : Инфра-М: Норма, 1998. – 488 с.
9. Чельшева И. Медиаобразование для родителей: освоение семейной медиаграмотности : научно-попул. изд. / И. Чельшева. – Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2008. – 184 с.
10. Ячменик М. М. Медіакультура вчителя-словесника : програма навчального курсу. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / М. М. Ячменик. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 28 с.

Марина Ячменик

ИНТЕГРИРОВАННЫЙ СПЕЦКУРС С МЕДИАКУЛЬТУРЫ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА: ОПЫТ СУМСКОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

В статье рассмотрены особенности преподавания интегрированного спецкурса «Медиакультура учителя-словесника» в Сумском государственном педагогическом университете имени А.С.Макаренко. Внимание акцентировано на цели и задачах курса в системе профессиональной подготовки будущего учителя-словесника, отдельных аспектах формирования теоретической базы

знаний по основам медиакомпетентности, практических умений использования медиа информации. Овладение спецкурса способствует овладению технологией работы с медиатекстом, воспитывает языковой вкус, критическое мышление, формирует практические умения использовать медиапродукты для решения исследовательских задач; готовить медийные тексты разных жанров.

Ключевые слова: медиаобразование, средства медиаобразования, медиакультура учителя-словесника, профессиональная подготовка, интегрированный спецкурс, высшая школа.

Marina Yachmenyk

INTEGRATED SPECIAL COURSE IN MEDIA CULTURE FOR FUTURE LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS TRAINING: EXPERIENCE OF SUMY STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The article proves the relevance of integrated courses for quality mastering of philological, psycho-pedagogical, information blocks for future teachers' training. The peculiarities of integrated special course teaching «Media culture of language and literature teacher» are observed in Sumy A.S. Makarenko State Pedagogical University. The aim of the course in the system of future language and literature teachers' training is emphasized. The main objectives of the course are determined (basic familiarization with the specific terms of media and media education, pedagogical potential of modern media, functioning of language in the media text; mastering the technology of work with media texts, linguistic-stylistic analysis of media texts, linguistic education of taste, mastering the skills of critical thinking concerning the perception of media texts, learn how to use different media tools in the educational process of the formation of practical skills using educational media products to address the educational, research tasks, preparation of media texts of different genres).

Mastering of the basics of a special course on modern approaches to creative self-identity, personality oriented education that guide the further work for improving their professional pedagogical skills, media education literacy professional development is grounded.

The achievements of the future language and literature teachers are highlighted through the revelation of training modules (formation of theoretical knowledge base on the basics of media literacy, media pedagogy, media culture, media competence and practical skills of searching and using media information media during classes, educational events; analyses of the impact of the media on lifestyle, behavior and values of modern society, the ability to carry out interpersonal communication in the modern media space).

Based on the experience the interest in receiving means of mastering the skills of media education by the students has been proven. It reflects the needs of today's youth. We consider the development of skills of oral and written speech on social networks in compliance with ethical norms, logical and creative thinking and imagination.

Attention is paid to the difficulties that arise in a process of mastering of media education by the future teachers of Ukrainian language and literature. They are : web-etiquette rules, forming the tolerant communication with interlocutors in social networks.

Keywords: media education, means of media education, media culture, language and literature teacher, professional training, integrated courses, higher education.

References

1. Varets'ka, V. *Formuvannya sotsial'noyi kompetentnosti pedahoha zasobamy mediaosvity* [Forming of social competence of teacher by means of media education] from http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf2/Varecka.pdf. (in Ukrainian).
2. Hurzhiy, A. (1997) *Zasoby navchannya* : [navchal'nyy posibnyk] [Means of studying : train aid], Kiev, IZMN, 208 p. (in Ukrainian).
3. *Kontsepsiya vprovadzhennya mediaosvity v Ukrayini* [Conception of introduction of media education in Ukraine] from http://www.ispp.org.ua/news_44.htm. (in Ukrainian)
4. Mats'ko, L. I., Semenoh, O. M. (2010) *Ukrayins'ka mova: 10 – 11 klasy. Prohrama dlya profil'noho navchannya uchniv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv. Filolohichnyy napryam, profil' – ukrayins'ka filolohiya* [Ukrainian: 10 – 11th forms. The program for studying at general educational institutions. Philological direction, a type is Ukrainian philology], Sumy, RVV SOIPPO, 82 p. (in Ukrainian).
5. *Mediaosvita ta mediahramotnist': pidruchnyk dlya studentiv pedahohichnykh koledzhiv* (2014) [Media education and media literacy: a textbook for students of pedagogical colleges], Kiev, Tsentr Vil'noyi Presy, 431 p. (in Ukrainian).
6. Onkovych, H. (2007) *Media-pedahohika i media-osvita: poshyrennya u sviti* [Media pedagogy and media education: distribution in the world]. In: *Dyvoslovo* [Divoslovo], № 6, pp. 2-4 (in Ukrainian).
7. Semenoh, O. (2013) *Mediaosvita maybutn'oho vchytelya u vyshchiiy filolohichnyi shkoli: dosvid zarubizhzhya y Ukrayiny* [Media education of future teacher at higher philological school: experience of foreignness and Ukraine]. In: *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli* [Ukrainian and literature is at school], № 3, pp. 30-38. (in Ukrainian).
8. *Sotsiologicheskyy entsiklopedicheskyy slovar : na russkom, angliyskom, nemetskom, frantsuzikom i cheshskom yazyikah* (1998) [Sociological encyclopaedic dictionary : on Russian, English, German, French and Czech], Moscow, Infra-M: Norma, 488 p. (in Russian).
9. Chelysheva, I. (2008) *Mediaobrazovanie dlya roditeley: osvoenie semeynoy mediagramotnosti. nauchno-popul. izd.* [Media education for parents: mastering of domestic media literacy: popular scientific edition], Taganrog, Izd-vo TTI YuFU, 184 p. (in Russian).
10. Yachmenyk, M. M. (2014) *Mediakul'tura vchytelya-slovesnyka. Prohrama navchal'noho kursu. Filolohichnyy napryam, profil' – ukrayins'ka filolohiya* [Media culture of teacher-philologist. Program of educational course. Philological direction, Ukrainian philology], Sumy, SumDPU imeni A.S. Makarenka, 28 p. (in Ukrainian).

Одержано 13.05.2015 р.